Stimulusni korelati dimenzija doživljaja lepog

Slobodan Marković

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Odeljenje za psihologiju;
Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju

Ova studija počiva na ideji da je doživljaj lepog složen fenomen koji obuhvata različite tipove, forme ili dimenzije lepote. U prethodnim faktorsko-analitičkim studijama identifikovali smo sedam dimenzija lepote: skladnu, elegantnu, upečatljivu, fantastičnu, čarobnu, opuštajuću i ljupku. U zadatku verbalnihe asocijacija, ispitanici su povezivali ove dimenzije sa opštim svojstvima vizuelnog sveta. Na primer, skladna lepota je bila povezana sa koherentnim i jednostavnim vizuelnim strukturama, Fantastična lepota sa složenim, ali manje koherentnim objektima i scenama, a ljupka lepota sa malim ovalnim stvarima i bićima. U ovoj istraživanju ispitivan su specifičnije perceptivne asocijacije između ovih dimenzija lepote i četiri figuralna svojstva: simetrija, jednostavnost, raspršenost i okruglost. Četrdeset ispitanika (20 žena) procenjivalo je 16 apstraktnih formi na sedam petostepenih skala: skladno, elegantno, upečatljivo, fantastično, čarobno, opuštajuće i ljupko. Stimulusi su kategorisani kao simetrični ili asimetrični, jednostavni ili složeni, raspršeni ili kompaktni i obli ili ugaoni. Svaka potkategorija se sastojala od 8 stimulusa. Multiple regresione analize pokazale su da je simetrija najznačajnije stimulusno svojstvo koje bilo nezavisno ili u kombinaciji sa drugim svojstvima determiniše različitih dimenzije doživljaja lepog. Pored toga, među samim dimenzijama lepote se mogu se uočiti neke specifičnosti, ali i sličnosti obrazaca asocijacije sa stimulusnim svojstvima: (1) skladna lepota isključivo je određena simetrijom – viša simetrija, viši sklad, (2) elegantna, čarobna i fantastična lepota slične su po tome što rastu sa simetrijom i raspršenošću forme, dok su (3) opuštajuća i ljupka lepota srodne po tome što rastu sa simetrijom, jednostavnošću i zaobljenošću.